

Archeologisch vooronderzoek Wichelen – Dreefstraat

Natasja Reyns en Annick Van Staey

Bornem
2013

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 153

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2013/127
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Wichelen – Dreefstraat

Opdrachtgever: OCMW Wichelen, Oud Dorp 2, B-9260 WICHELEN
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM
Terreinwerk: Natasja Reyns en Anouk van der Kelen
Administratief toezicht: Inge Zeebroek, Agentschap Onroerend Erfgoed, Gebroeders Van Eyckstraat 4,
B-9000 GENT

Rapportage: All-Archeo bvba
Determinaties: dra. Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2013/12.807/20

© All-Archeo bvba, 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	10
3.3 Onderzoeksopdracht.....	12
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	13
4.1 Landschappelijke context.....	13
4.1.1 Topografie.....	13
4.1.2 Hydrografie.....	13
4.1.3 Bodem.....	14
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	16
4.2.1 Historische gegevens.....	16
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	16
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	19
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	19
5.2 Bespreking sporen.....	23
5.3 Afbakende sites.....	26
6 WAARDERING.....	29
7 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	31
8 AANBEVELINGEN.....	33
8.1 Adviezen.....	33
9 BIBLIOGRAFIE.....	35
9.1 Publicaties.....	35
9.2 Websites.....	35
10 BIJLAGEN.....	37
10.1 Lijst van afkortingen.....	37
10.2 Glossarium.....	37
10.3 Archeologische periodes.....	37
10.4 Harrismatrix.....	37
10.5 Plannen en tekeningen.....	38
10.6 CD-rom.....	39

1 Inleiding

Op het terrein zal een woon- en zorgcentrum gerealiseerd worden door OCMW Wichelen. Naar aanleiding van deze plannen werd voorafgaand een prospectie met ingreep in de bodem geadviseerd door het Agentschap Onroerend Erfgoed. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein.

Deze opdracht werd op 7 maart 2013 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd op 4 april 2013, onder leiding van Natasja Reyns en met medewerking van Anouk van der Kelen. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij Agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever</i>	OCMW Wichelen
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Natasja Reyms
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein of de uitvoerder van een eventueel vervolgonderzoek.
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein of de uitvoerder van een eventueel vervolgonderzoek.
<i>Projectcode</i>	2013/127
<i>Vindplaatsnaam</i>	Wichelen – Dreefstraat
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	Zie 3.1 Afbakening studiegebied
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Wichelen, Afdeling 1, Sectie A, percelen 524 E5, 531 A, 525 C
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	4 april 2013
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Wichelen, Dreefstraat (woon- en zorgcentrum)
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Zie 4.2.2 Archeologische voorkennis
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	Zie 3.3 Onderzoeksopdracht
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Zie 3.2 Aard bedreiging
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing
Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviezen door personen die buiten het project stonden</i>	Niet van toepassing

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen, gemeente Wichelen (Fig. 1), percelen 524 E5, 531 A, 525 C (kadaster afdeling 1, sectie A). Het projectgebied is ca. 0,78 ha groot en is volgens het gewestplan gelegen in agrarische gebieden (0900).

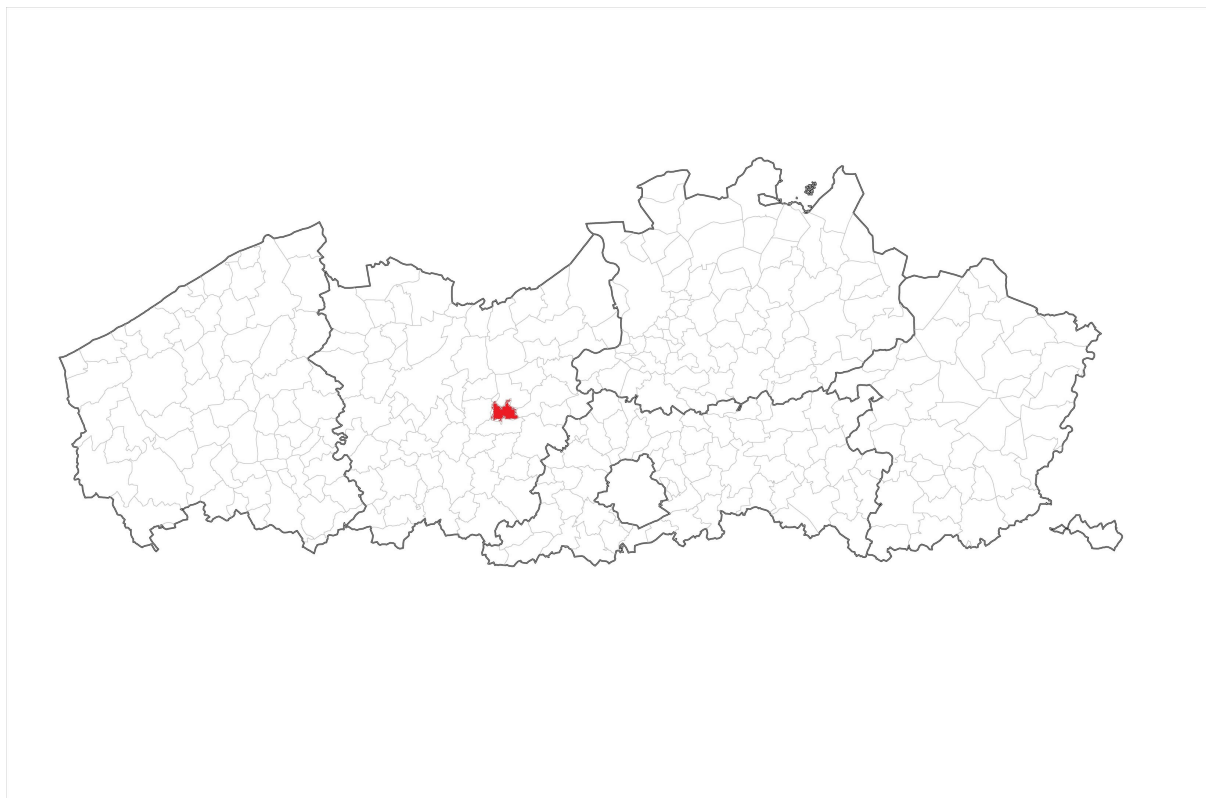

Fig. 1: Situeringssplan Wichelen

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Oost-Vlaanderen
 - Locatie: Wichelen
 - Plaats: Dreefstraat
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 121748, 189074
 - 121742, 189159
 - 121818, 189176
 - 121904, 189084

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen in het noorden van de gemeente Wichelen, tussen Wetteren en Dendermonde. In het noorden ligt de Dreefstraat, in het oosten bevindt zich de Brielstraat en in het Westen ligt de Brugstraat.

3.2 Aard bedreiging

Op het terrein zal een woon- en zorgcentrum door het OCMW gerealiseerd worden (Fig. 3). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken van start kunnen gaan.

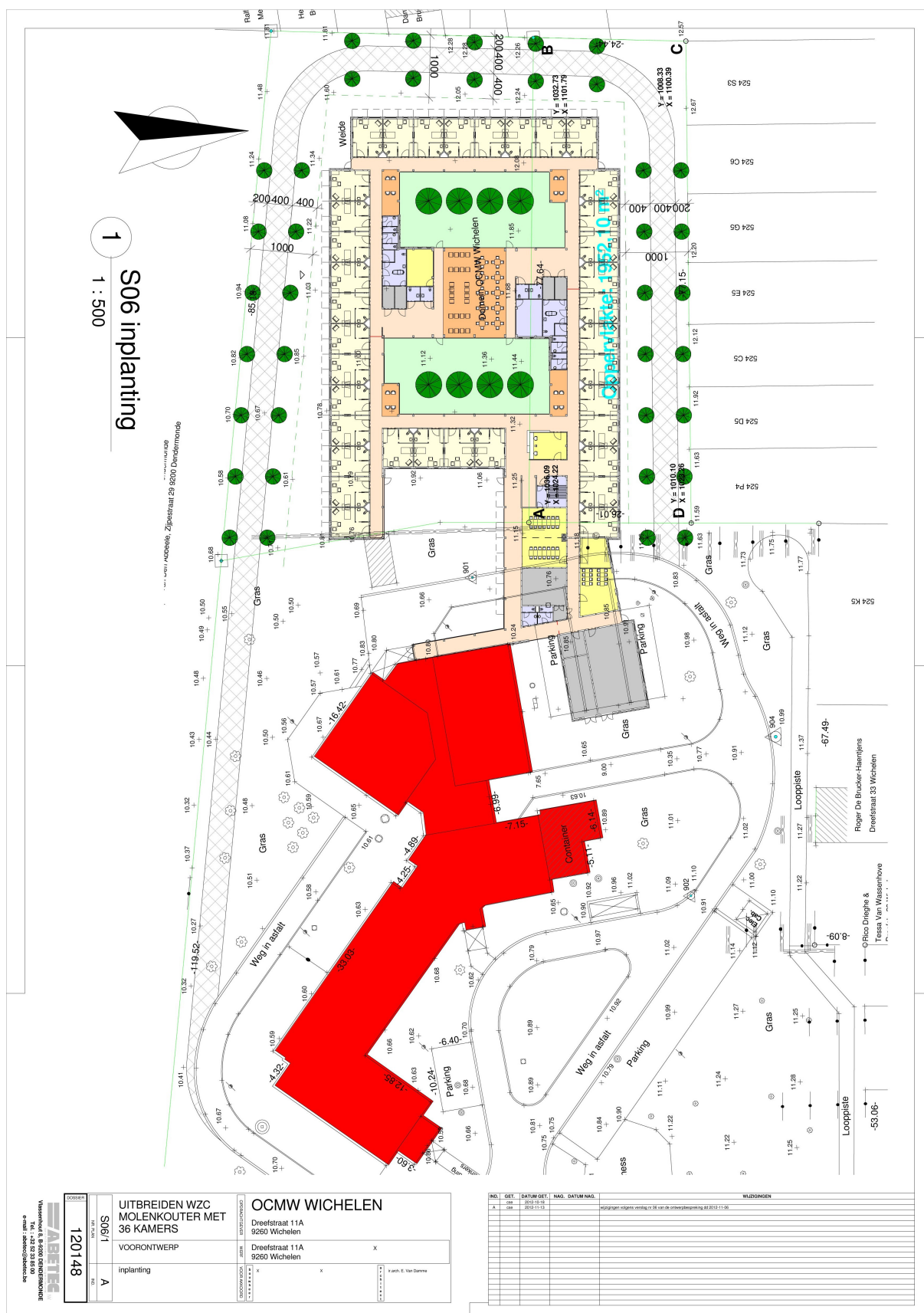

Fig. 3: Inplantingsplan

3.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Een aantal vragen diende in het bijzonder beantwoord te worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- in hoeverre is de bodemopbouw intact?
- wat is de implicatie voor de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van occupatie?
- zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op de inrichting van een erf/nederzetting?
- zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologische vindplaatsen en/of vondsten?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op een hoogte van ongeveer 11,25 m TAW (Fig. 4). Het terrein helt af naar het zuidoosten en is gelegen op de top van een zandig plateau.

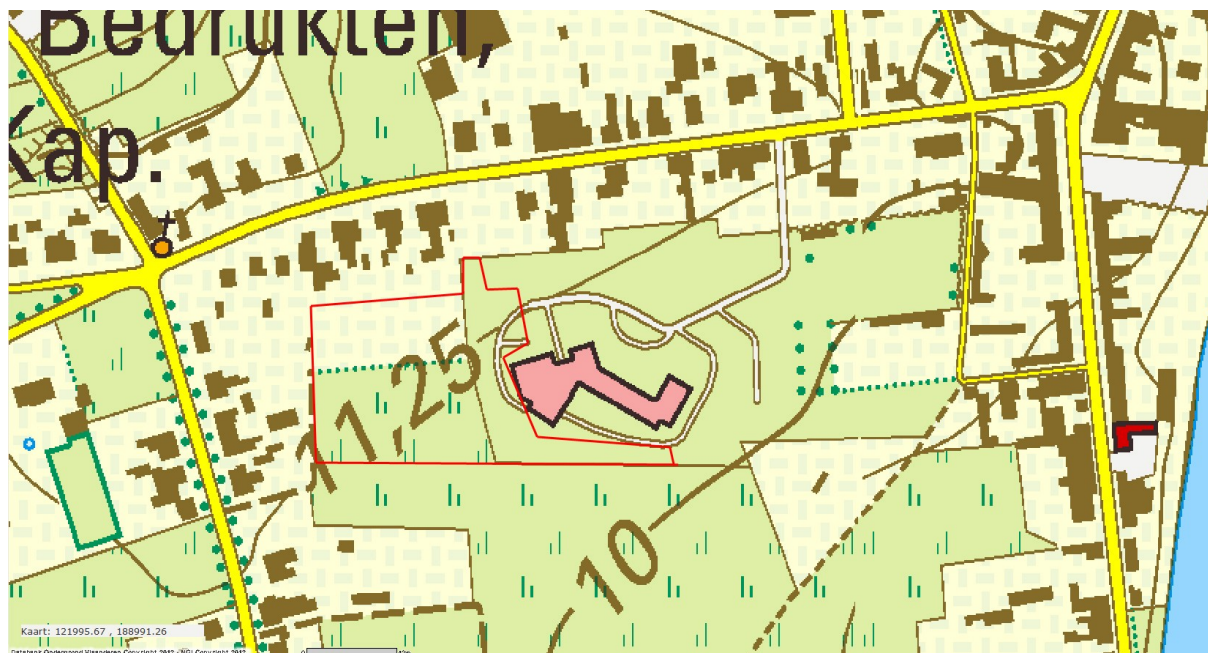

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is op hydrografisch vlak gelegen binnen het Beneden-Scheldebekken, in de subhydrografische zone Schelde van monding Molenbeek/Grotebeek (excl) tot monding Oostveergote (incl) (Fig. 5). Het terrein bevindt zich zelfs in de bocht van een Scheldemeander.

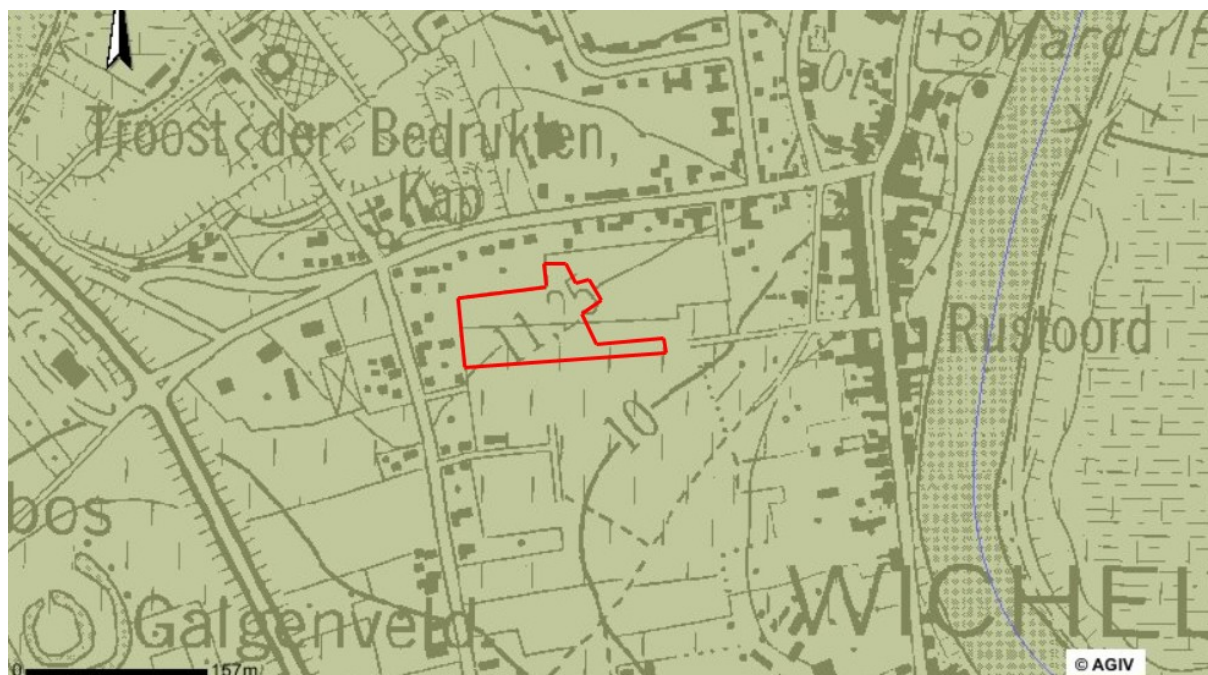

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

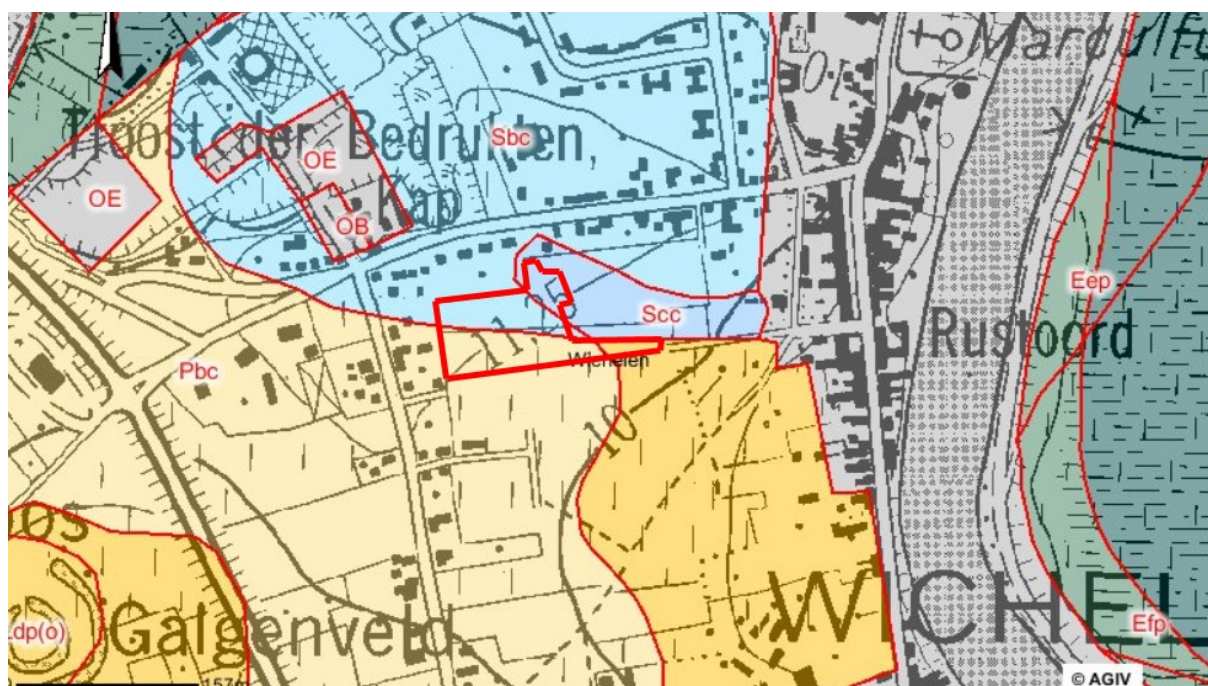

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het gebied is gelegen in de Zandstreek. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit het Lid van Egem, gekenmerkt door grijsgroen zeer fijn zand, kleilagen, zandsteenbanken en is glauconiet- en glimmerhoudend.¹

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

Het zuiden van het terrein bestaat uit een droge licht zandleembodem met een sterk verbrokkelde textuur B horizont (Pbc). Het noorden bestaat uit een droge lemig zandbodem, eveneens met een verbrokkelde textuur B horizont (Sbc). Het oosten van het terrein wordt gekenmerkt door een matig droge lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Scc) in het noorden en een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte verbrokkelde textuur B horizont (Pcc) in het zuiden (Fig. 6).²

Fig. 7: WP1PR1

Fig. 8: WP7PR1

Fig. 9: WP2PR1

Fig. 10: WP5PR1

Op het terrein bleek een zeer sterk reliëfverschil te bestaan, waarbij het archeologisch niveau in het westen zich het minst diep bevond onder het maaiveld, met name circa 40 cm en in het oosten het diepst, met name circa 75 cm tot 1,25 m. In het uiterste oosten van het onderzoeksterrein, ter hoogte van de uitsprong, is te zien dat het terrein opnieuw omhoog gaat. Daar bevindt het archeologisch niveau zich op circa 70 cm onder het maaiveld. Het archeologisch niveau varieert van 9,52 m tot 11,71 m TAW.

De bodemopbouw in het westen van het terrein bestaat uit een A-horizont of teelaarde, waaronder nog een dun laagje te zien is van een ouder A-horizont (Fig. 9 en Fig. 10). Deze bevindt zich rechtstreeks op de C-horizont. Meer naar het oosten van het terrein toe werd het pakket van de A2-horizont die bewaard is, dikker en aan de uiteinden van de werkputten is bovendien een bijkomende laag te zien (Fig. 7 en Fig. 8). Deze laag is heterogeen gemengd en is te interpreteren als een pakket colluvium, waarvan de maximale dikte 45 cm bedroeg. De aangetroffen sporen bevonden zich allemaal op de overgang tussen de A2-horizont en de C-horizont of het pakket colluvium en de C-horizont. Er werden geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van sporen op de overgang tussen de A2-horizont en het pakket colluvium of in het pakket colluvium zelf.

² <http://dov.vlaanderen.be>

Het lijkt er op dat het westelijke deel van het onderzoeksgebied, dat tevens het hoogst gelegen is, enigszins afgetopt is om het oostelijke deel van het terrein op te hogen.

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

De vroegste vermelding van Wichelen dateert van 1174 in een oorkonde van Filips van de Elzas. Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied (Fig. 11). De Dreefstraat en de Brugstraat zijn duidelijk herkenbaar. Het onderzoeksgebied ligt ten westen van het oude centrum van Wichelen. Op de Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 kan gezien worden dat er geen bebouwing is op de terreinen (Fig. 12). De percellering lijkt aan te sluiten bij de huidige perceelsgrenzen.

Fig. 11: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

4.2.2 Archeologische voorkennis

Vlak bij het projectgebied zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 13) verschillende archeologische waarden aanwezig:

- CAI 32805: Ten oosten van het onderzoeksgebied werden bij de bouw van het OCMW rusthuis eind jaren 1990 een spijker en een vondstenconcentratie uit de ijzertijd

aangetroffen. Er werden eveneens enkele scherven uit de Merovingische periode gevonden.³

- CAI 32803: Meerbos, Galgenveld is een belangrijke middeleeuwse bewoningssite met een mogelijk kasteelachtig karakter.⁴
- CAI 159096: Ten noordwesten van het terrein werd een vondstenconcentratie van lithisch en organisch materiaal, mogelijk uit het neolithicum, aangetroffen.⁵
- CAI 32802: Ten noorden van het onderzoeksgebied ligt het kasteel van de voormalige heren van Wichelen.⁶

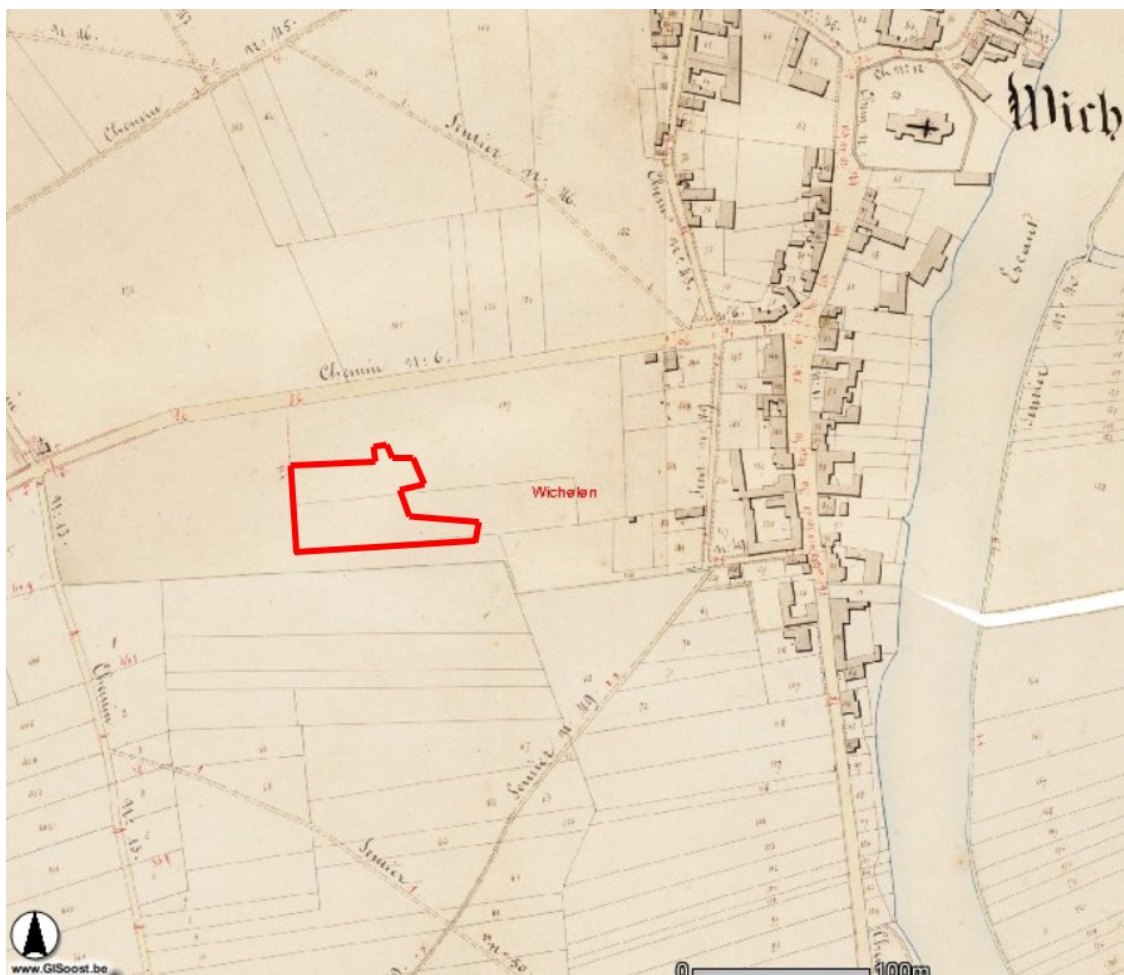

Fig. 12: Atlas der Buurtwegen (<http://www.gisoost.be/atlasbw/>)

Op basis van deze gegevens blijken zich vlak bij het onderzoeksgebied diverse resten uit de ijzertijd en de middeleeuwen te bevinden. Het gaat daarbij voornamelijk om bewoningsporen. De nabijheid van eerdere vondsten, wijst er op dat deze resten zich mogelijk verder buiten deze gebieden uitstrekken, naar de omringende terreinen en bijgevolg mogelijk ook naar dit onderzoeksterrein. Ze geven, samen met de gunstige landschappelijke factoren van het terrein, een groot potentieel voor de aanwezigheid van relevante archeologische waarden op het terrein, aan.

³ De Clercq 1999, 103

⁴ Van Steendam 1976, 66-79; Bauters 2000, 200-201

⁵ Bogemans *et. al.* 2009

⁶ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=32802>

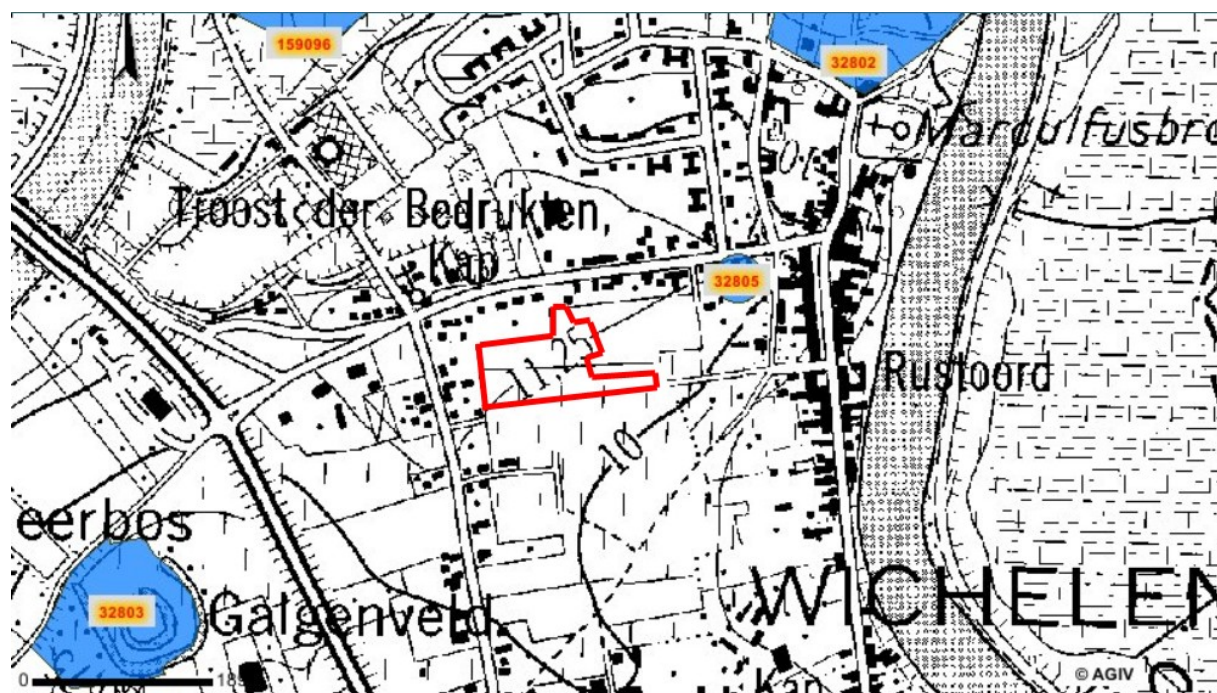

Fig. 13: Overzichtskaart CAI

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12,5 % van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10 % door middel van proefsleuven en 2,5 % door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 2 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 0,78 ha (7800 m²). Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 4700 m²
- Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 780 m²
- Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarssleuven = 2,5 % of 195 m²
- Onderzochte oppervlakte: 1413
 - Aantal aangelegde werkputten: 7 = 1108 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters: 2 = 305 m²

De niet onderzoekbare zone met een oppervlakte van 3100 m² omvat begroeiing in het noorden van het terrein en bebouwing en verharding in het oosten van het terrein.

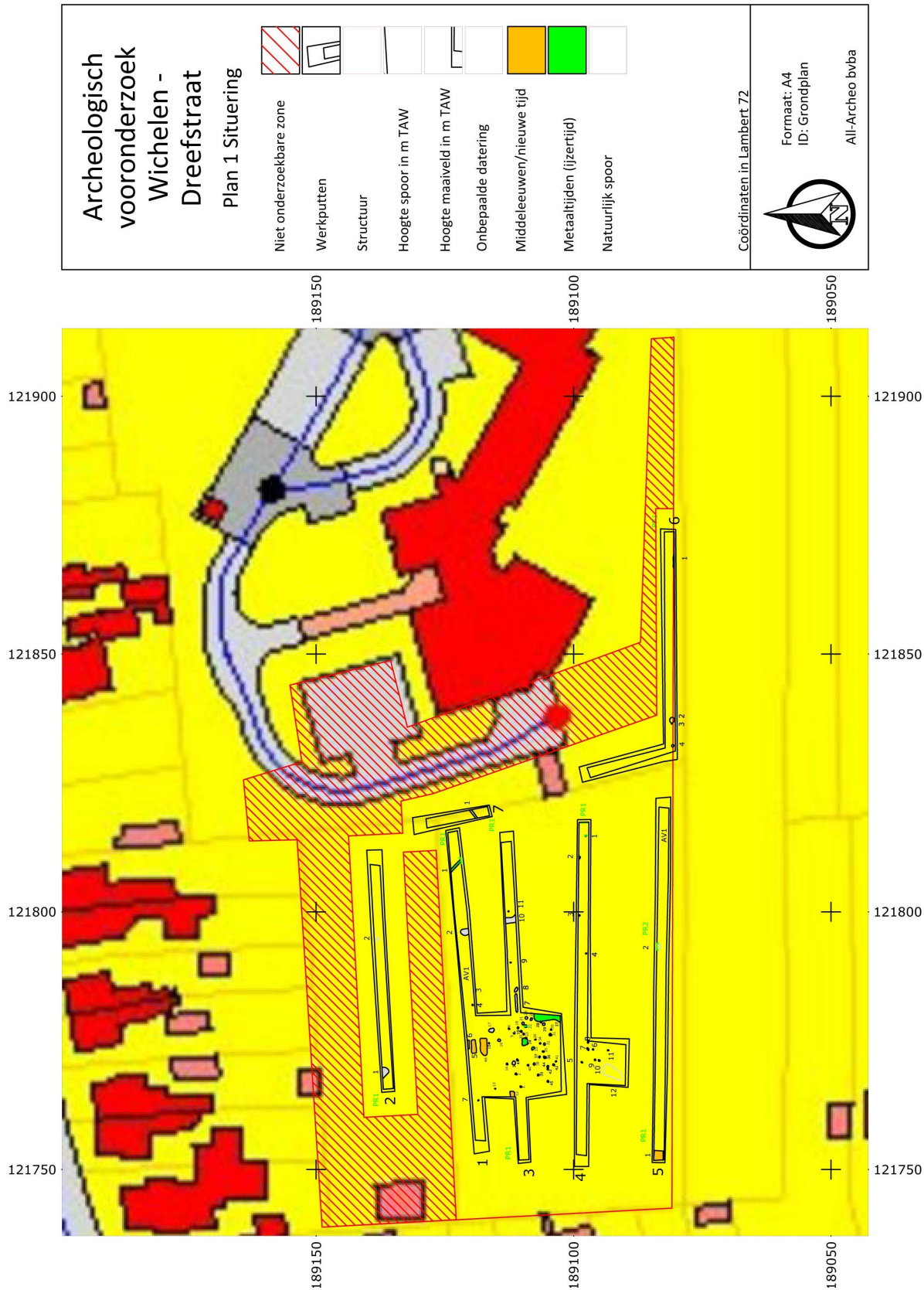

Fig. 14: Situeringplan

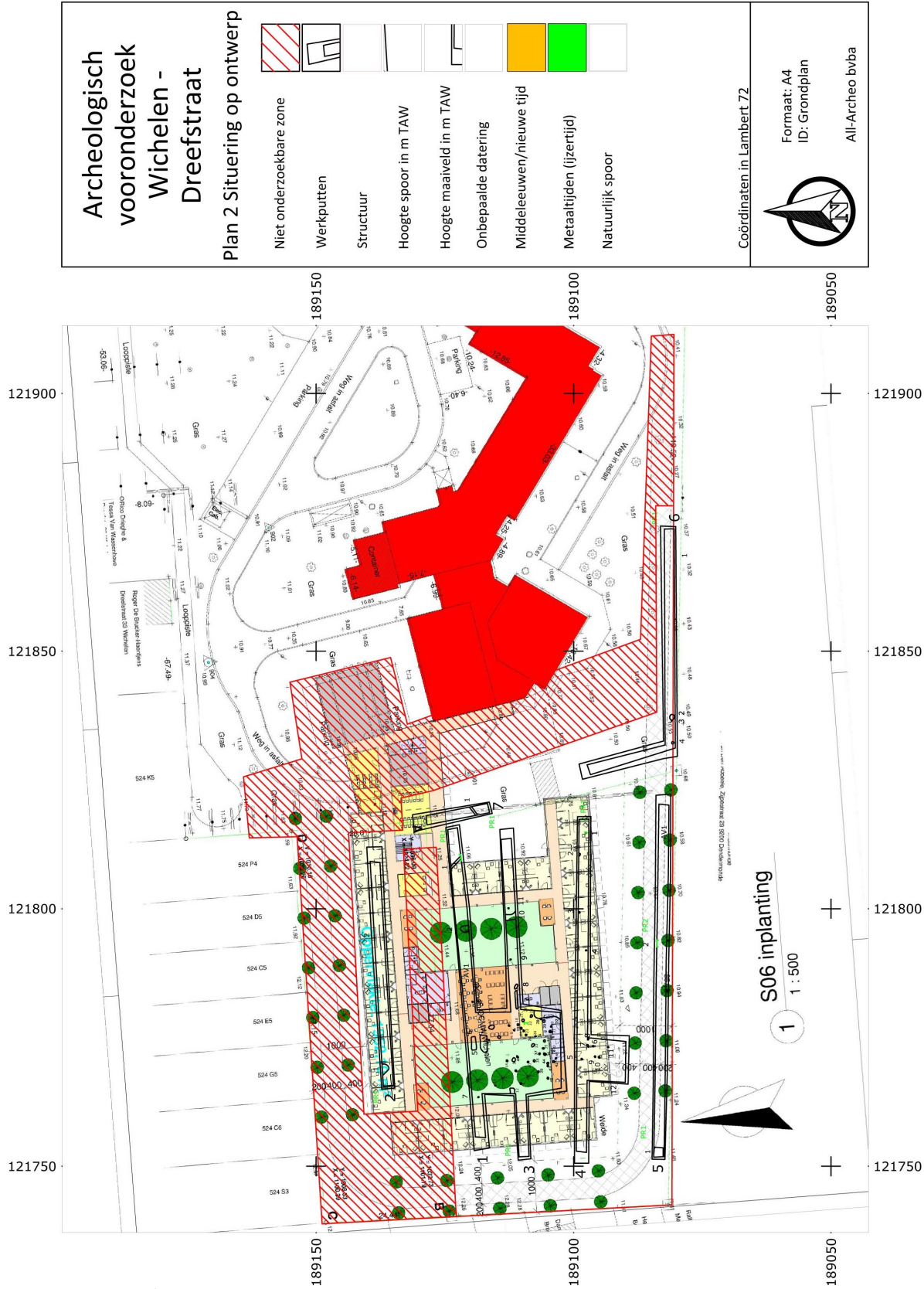

Fig. 15: Situering op ontwerp

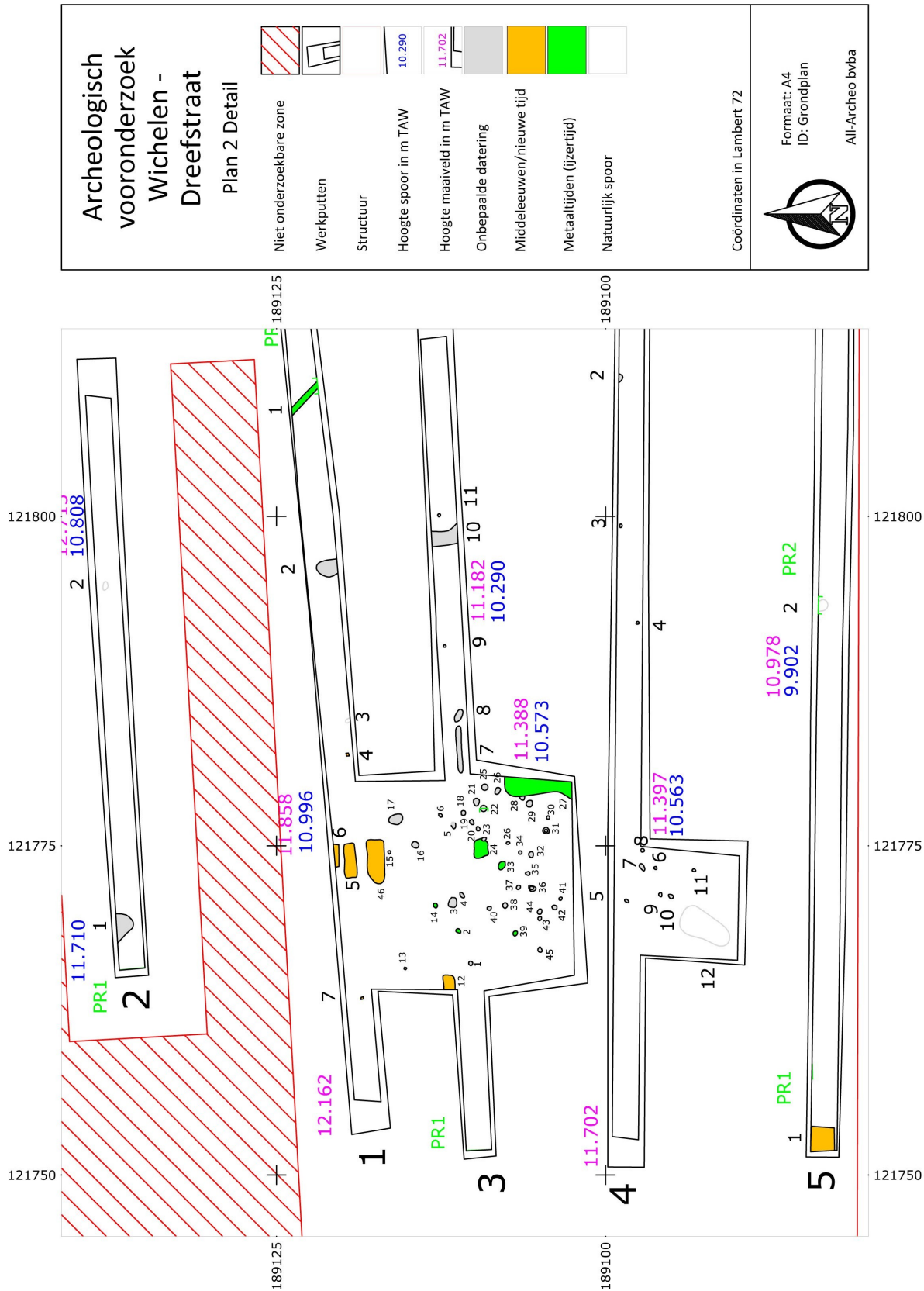

Fig. 16: Detail westelijke zone

5.2 Bespreking sporen

Greppels

Een eerste greppel is WP1S1, dat een noordwest-zuidoost oriëntatie heeft. Het spoor heeft een lichte bruingele gevlekte vulling, een breedte van 45 cm en een maximale bewaarde diepte van 12 cm. Het spoor bevatte een wandfragment handgevormd aardewerk met een dikte van 6 mm, te dateren in de metaaltijden. In werkput 7 werd een gelijkaardige greppel aangetroffen, WP7S1, met een breedte van 37 cm. De vulling van het spoor is echter licht grijsbruin en de oriëntatie is noordoost-zuidwest.

Fig. 17: WP1S1

Fig. 18: Coupe van WP1S1

Fig. 19: WP3S10

Fig. 20: WP3S7 en WP3S8

Verder naar het zuiden bevindt zich nog de greppel WP3S10. Het spoor heeft een donkere bruingele gevlekte vulling, een noord-zuid oriëntatie en een breedte van 1,05 m. In dezelfde werkput, maar ten westen van WP3S10 bevindt zich nog een laatste greppel: WP3S7. Het is een greppel met een oost-west oriëntatie, die slechts een lengte van 3,5 m heeft. Het spoor heeft een donkerbruine gevlekte vulling en een breedte van 36 cm. Het is niet uit te sluiten dat deze greppel te beschouwen is als een wandgreppel, omwille van de beperkte lengte.

Kuilen en paalsporen

In het noorden van het terrein bevindt zich WP2S1, dat een lichte bruingele gevlekte vulling heeft. Het spoor is onregelmatig van vorm en is mogelijk te beschouwen als een natuurlijk spoor. Andere kuilen bevinden zich ter hoogte van werkput 3. WP3S24 is een rechthoekig spoor met afgeronde hoeken en heeft een lichte grijsbruine gevlekte vulling. Het spoor meet 1,4 bij 1 m en bevatte een lichtgrijze silex afslag zonder retouches, algemeen te dateren van de steentijd tot de metaaltijden. Vlak bij WP3S24 bevindt zich WP3S27, een spoor met een donkerbruine gevlekte

vulling en een onregelmatige vorm. Omwille van de ligging in de hoek van het kijkvenster, kon de volledige aflijning van het spoor niet opgetekend worden. Het spoor bevatte een wandfragment handgevormd aardewerk met een dikte van 4 mm, te dateren in de metaaltijden.

Fig. 21: WP2S1

Fig. 22: Vondst uit WP3S24

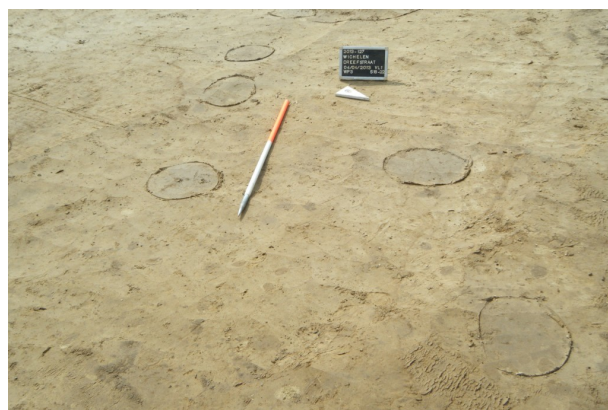

Fig. 23: WP3S18-22

Fig. 24: Coupe van WP3S22

Het onderzoek leverde een groot aantal paalsporen op, die vooral te situeren zijn ter hoogte van werkputten 3 en 4. De paalsporen zijn rond van vorm en hebben een lichte grijsbruine gevlekte vulling. Hun diameter bedraagt gemiddeld 35 cm en een coupe van WP3S22 toont een komvormig profiel en een maximale bewaarde diepte van 11 cm. Ook WP4S2 werd gecoupeerd en bleek maximaal 13 cm diep bewaard. In de cluster aan paalsporen is voornamelijk een duidelijke structuur te halen, maar er zijn onmiskenbaar rechtlijnige palenettingen te herkennen met een noordoost-zuidwest oriëntatie of staan haaks hier op met een noordwest-zuidoost oriëntatie. Andere paalsporen die vondstmateriaal opleverden, zijn WP3S2, WP3S14, WP3S33 en WP3S39. WP3S2 bevatte een wandfragment handgevormd aardewerk met een dikte van 5 mm, WP3S14 bevatte een wandfragment handgevormd aardewerk met een dikte van 8 mm, WP3S33 bevatte twee wandfragmenten handgevormd aardewerk met een dikte van 3 en 9 mm, en WP3S39 bevatte een wandfragment handgevormd aardewerk met een dikte van 10 mm.

Fig. 25: WP6S2-3

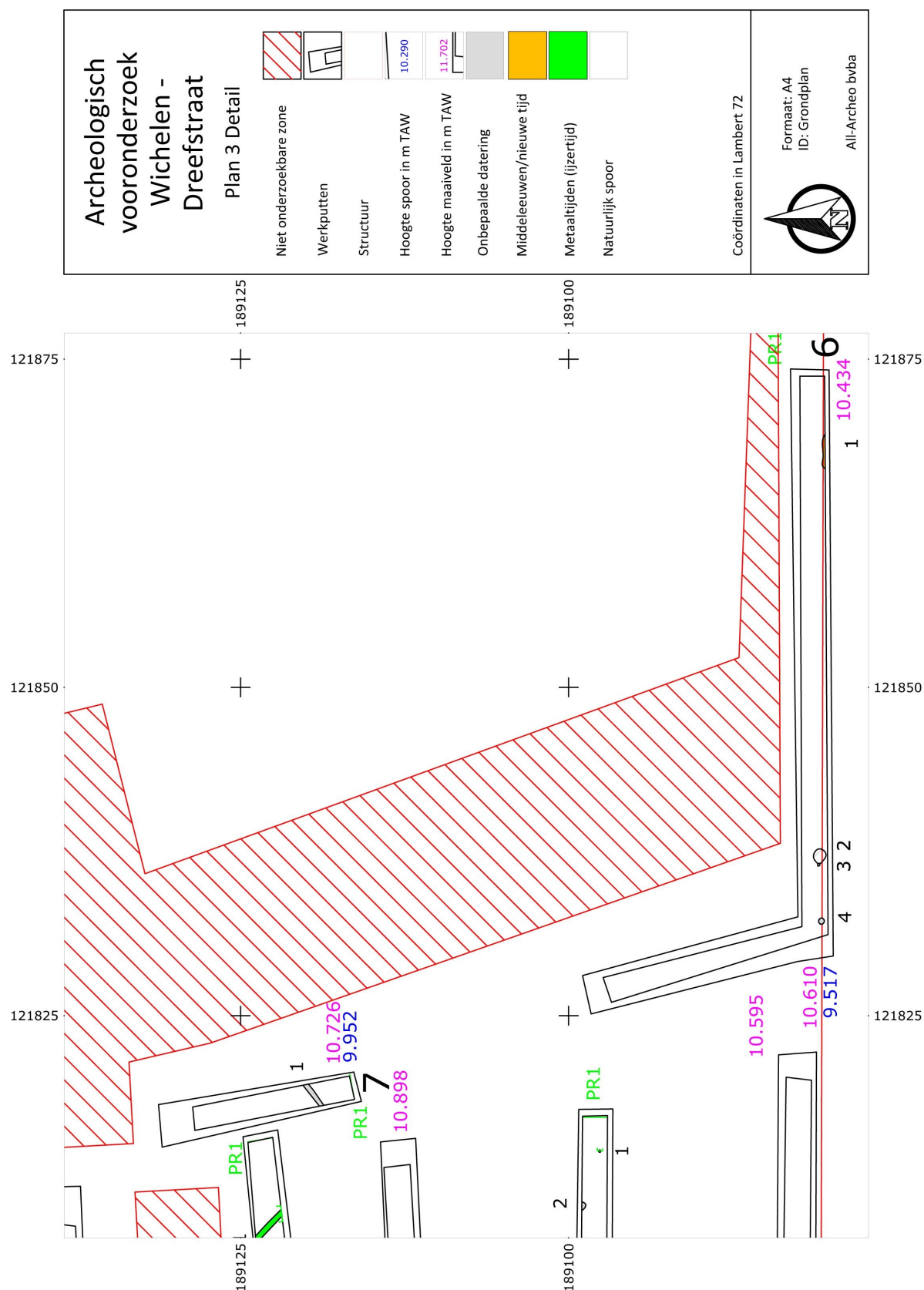

Fig. 26: Detail oostelijke zone

Tot slot kunnen nog de sporen WP6S2-4 aangehaald worden. Dit zijn de meest oostelijke relevante archeologische waarden die aangetroffen werden tijdens het onderzoek. De sporen

WP6S2-3 hebben een donkere bruingrijze gevlekte vulling en WP6S4 heeft een lichte grijsbruine gevlekte vulling. Daarmee sluiten ze aan bij de hoger besproken sporen. Deze sporen kunnen op basis van vondstmateriaal en hun gelijkaardige vulling in de metaaltijden gesitueerd worden.

Toch werden ook enkele paalsporen met een afwijkende vulling aangetroffen. Het gaat specifiek om WP1S7 en WP1S4. Het gaat om vierkante paalsporen, met zijden van 15 à 20 cm en met een donkere bruingele gevlekte vulling. Deze sporen lijken op basis van stratigrafische relaties te situeren in de middeleeuwen tot nieuwste tijd.

Fig. 27: WP1S4

Fig. 28: WP1S7

Zavelwinningskuilen

Tot slot werden nog enkele grote kuilen aangetroffen, die op basis van vondstmateriaal te dateren zijn in de nieuwe of nieuwste tijd. Het gaat om de sporen WP1S5-6, WP3S12, WP3S46, WP5S1 en WP6S1. WP3S46 bevatte twee wandfragmenten handgevormd aardewerk, één met een dikte van 4 mm en één met een dikte van 11 mm, naast een fragment baksteen. De sporen hebben een donkerbruine gevlekte vulling en een gemiddelde afmeting van 2,6 m bij 90 cm. Op basis van hun grote, regelmatige uitzicht, zijn ze vermoedelijke te beschouwen als zavelwinningskuilen.

Fig. 29: WP1S5-6

Fig. 30: WP5S1

5.3 Afgebakende sites

Op basis van de aanwezige sporen wordt een site afgebakend. Het gaat daarbij vooral om de aanwezige sporen die in de metaaltijden kunnen gedateerd worden. De greppels en paalsporen wijzen op de aanwezigheid van resten van bewoning. De site wordt in het noorden afgebakend ter hoogte van werkput 1. In werkput 2 werd immers slechts één spoor aangetroffen, dat niet

duidelijk te relateren is aan de sporen ten zuiden van werkput 2. De densiteit aan sporen is het grootst ter hoogte van werkputten 3 en 4 en neemt af naar het noorden (WP1) en zuiden (WP5). Daarom werd de zone die momenteel dienst doet als parking en verhard was tijdens het onderzoek, buiten de afgebakende zone gelaten.

In het oosten werden nog relevante sporen aangetroffen in werkputten 6 en 7. De sporen in werkput 6 bevinden zich echter in het uiterste westen. Daarom wordt ter hoogte van deze sporen de grens getrokken van de afgebakende zone. Hierdoor valt de weg ten oosten weg, aangezien in de sleuf geen relevante archeologische gegevens aanwezig zijn en in geval van relevante archeologische sporen in de rest van deze beperkte zone, het ruimtelijk inzicht te beperkt is om relevante informatie bij te dragen.

Bijgevolg blijkt de afgebakende zone overeen te komen met de droge licht zandleembodem met sterk verbrokkelde textuur B horizont, zoals aangegeven op de bodemkaart.

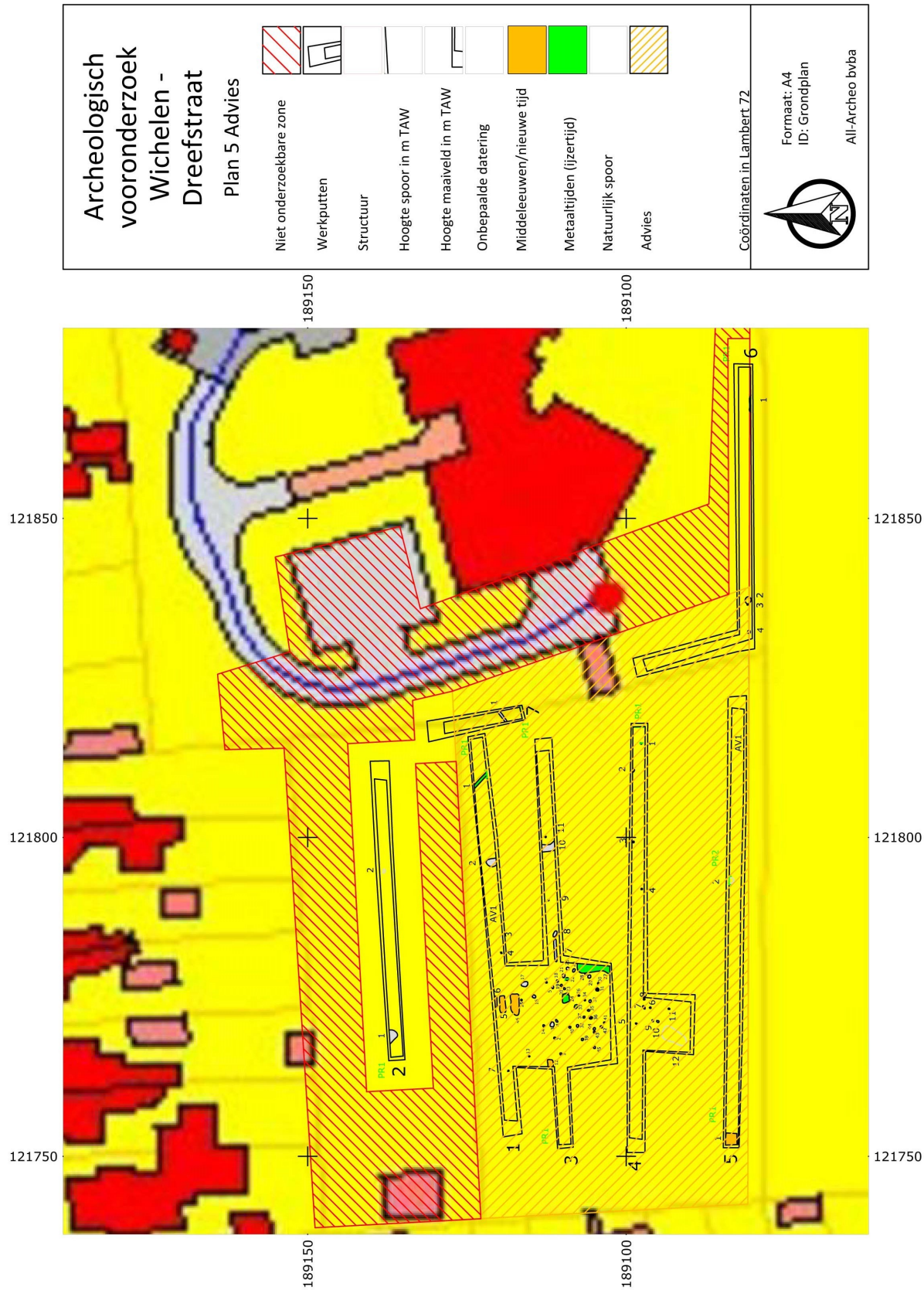

Fig. 31: Advieskaart

6 Waardering

De resten van bewoning, bestaande uit diverse paalsporen en greppels, lijken op basis van vondstmateriaal te dateren in de metaaltijden. Het aantal sporen uit de nieuwe of nieuwste tijd dat aanwezig is op het terrein, blijkt gering.

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

Het lijkt er op dat het westelijke deel van het onderzoeksgebied, dat tevens het hoogst gelegen is, enigszins afgetopt is om het oostelijke deel van het terrein op te hogen. Het hoogst gelegen deel van het onderzoeksgebied lijkt hier echter niet ernstig door verstoord. De aanwezigheid van de zavelwinningskuilen lijkt eveneens slechts een beperkte ingreep in de bodem veroorzaakt te hebben. De aanwezigheid van een A2-horizont en een pakket colluvium op een groot deel van het terrein heeft een gunstige invloed gehad op de bewaringstoestand van het archeologisch bodemarchief.

Inhoudelijke kwaliteit

De aanwezige sporen wijzen op de aanwezigheid van een bewoningssite uit de metaaltijden op het terrein. De landschappelijke ligging van het terrein deed reeds een hoog potentieel voor de aanwezigheid van archeologisch relevante waarden vermoeden en dit vermoeden blijkt bevestigd door het onderzoek.

De aangetroffen resten lijken het best aan te sluiten bij de vondst van een spijker en een vondstenconcentratie uit de ijzertijd, aangetroffen bij de bouw van het OCMW ten oosten van het onderzoeksgebied op het einde van de jaren 1990 (CAI 32805). Hierbij werden ook enkele scherven uit de Merovingische periode aangetroffen. Dit was niet het geval tijdens dit vooronderzoek, maar gezien een groot aantal sporen geen vondstmateriaal opleverde, kan niet gesteld worden dat er geen sporen uit de vroege middeleeuwen verwacht mogen worden.

De onderzoeksbalans archeologie toont duidelijk aan dat wat de brons- en ijzertijd betreft er op Vlaamse bodem op nederzettingniveau behoorlijk weinig gegevens beschikbaar zijn. De meest directe manier om inzicht te krijgen in de leefwereld van de protohistorische mens is via de wijze waarop hij zich in het landschap ophoudt, met andere woorden via de nederzettingen. Nederzettingsonderzoek is dus de basisvoorwaarde om vat te krijgen op de protohistorische mens en maatschappij. Pas als er inzicht kan verkregen worden in de materiële leefwereld van deze mensen, kan geprobeerd worden door te dringen in hun denkwereld.⁷ Landschappelijk gezien is het onderzoeksgebied bovendien gelegen in een bijzonder gebied, op de top en de zuidoostelijke flank van een zandrug, ingesloten door een meander van de Schelde.

⁷ Onderzoeksbals Archeologie (versie 2012), Nederzettingen brons- en ijzertijd; Annaert/Bourgeois/Creemers 2008

7 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De geplande werkzaamheden noodzaken een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde van de archeologische waarden is goed bewaard, gezien het beperkte aantal verstoringen, bodemingrepen en de beperkte impact van erosie. De uitvoering van de geplande werkzaamheden zal dan ook een enorme impact hebben op de aanwezige archeologische waarden.

Degradatie van archeologische waarden

Het aanwezige bodemarchief blijkt goed bewaard ter hoogte van het onderzoeksgebied. De geplande werkzaamheden zullen een grote impact hebben op de relevante archeologische waarden en zullen deze in ernstige mate verstoren.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

8 Aanbevelingen

8.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sporen, structuren en site en een analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Tijdens het onderzoek bleek de aanwezigheid van relevante archeologische waarden op een deel van het terrein. Deze archeologische waarden omvatten de resten van bewoning, bestaande uit paalsporen, greppels en kuilen en op basis van vondstmateriaal te dateren in de metaaltijden. Op Vlaamse bodem zijn er op nederzettingsniveau behoorlijk weinig gegevens beschikbaar voor de brons- en ijzertijd, waardoor de aangetroffen site van groot belang is. De bijzondere landschappelijke situering draagt eveneens bij tot dit belang.

In geval een bewaring *in situ* niet mogelijk is, is het dan ook belangrijk om de archeologische resten verder te onderzoeken en zo de site beter te begrijpen. Daarom wordt een vlakdekkende opgraving van een deel van het terrein geadviseerd. Deze zone heeft een oppervlakte van ca. 4000 m².

Van belang bij een verder onderzoek is niet enkel de interne organisatie van de bewoningszone, maar ook de relatie ten opzichte van het omliggende landschap.

9 Bibliografie

9.1 Publicaties

Annaert, R./J. Bourgeois/G. Creemers, 2008: Nederzettingen (4.6.2.1) (Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen › A. Onderzoeksbalans Archeologie › 4 Bronstijd/IJzertijd › 4.6 De bronnen › 4.6.2 Archeologische bronnen › 4.6.2.1 Nederzettingen
<https://onderzoeksbalans.onroenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie/metaaltijden/bronnen/archeologisch/nederzettingen>

Bauters, L. 2000, Castrale motte Meirbos (Wichelen), *Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 1999. Monumentenzorg en cultuurpatrimonium*, 200-201.

Bogemans, F. et. al. 2009, Paleolandschappelijk, archeologisch en cultuurhistorisch onderzoek in het kader van het geactualiseerde Sigmaplan. Sigmacluster Kalkense Meersen, zone Bergenmeersen en Paardenweide, VIOE, Brussel.

De Clercq, W. 1999, Wichelen. Archeologische waarnemingen bij de bouw van een nieuw OCMW-complex, *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarboek van de Provincie Oost-Vlaanderen 1998*, 103.

Onderzoeksagenda Archeologie VIOE (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Van Steendam H. 1976, Omwalde hoeven in het noordelijke gedeelte van Wichelen, *Tijdschrift van de heem- en oudheidkundige kring van Wichelen*, III, 4, 66-79.

9.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2013)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2013)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2013)
<http://dov.vlaanderen.be>

GIS Oost-Vlaanderen, Geografisch informatiesysteem – Provincie Oost-Vlaanderen (2013)
<http://www.gisoost.be/atlasbw/>

Nationaal geografisch instituut (2013)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2013)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

10 Bijlagen

10.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

10.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemversturende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

10.3 Archeologische periodes

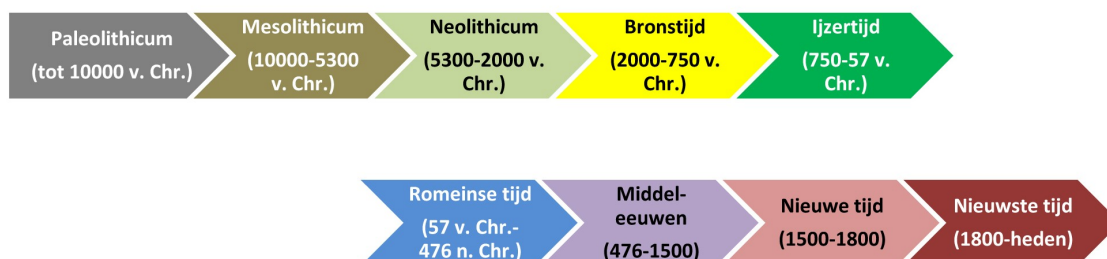
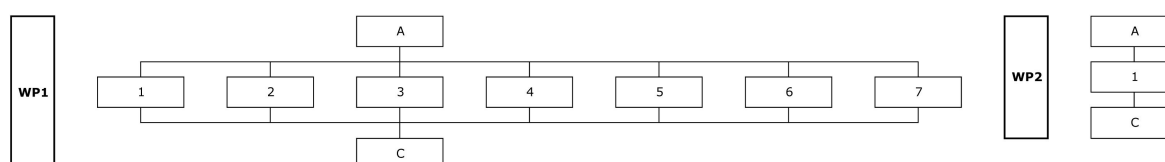
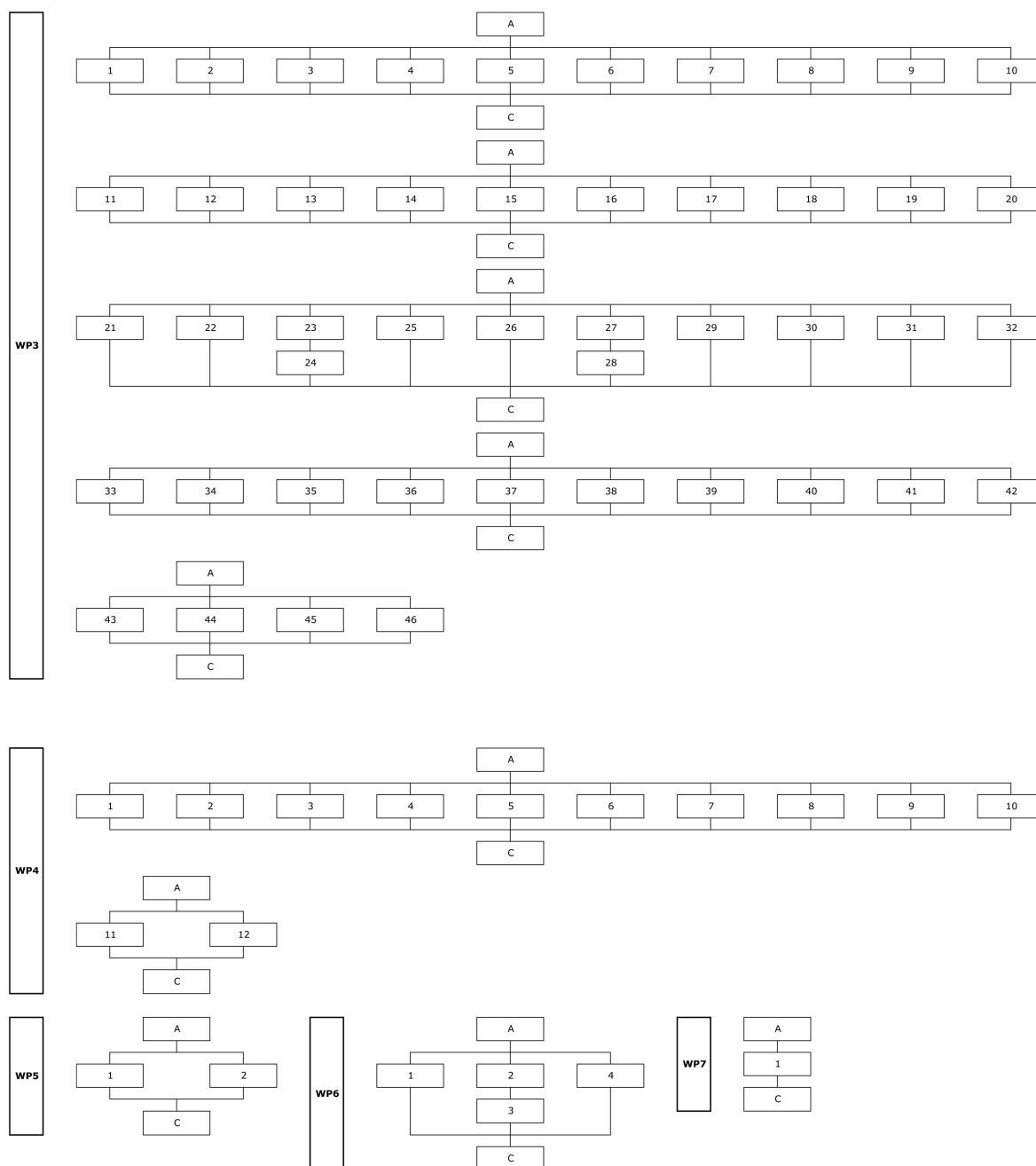

Fig. 32: Archeologische periodes

10.4 Harrismatrix

10.5 Plannen en tekeningen

- Plan 1: Situering
- Plan 2: Situering op ontwerp
- Plan 3: Detail
- Plan 4: Detail
- Plan 5: Advieskaart

Tekening 1: Profiel- en coupetekeningen

10.6 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Wichelen - Dreefstraat

Plan 1 Situering

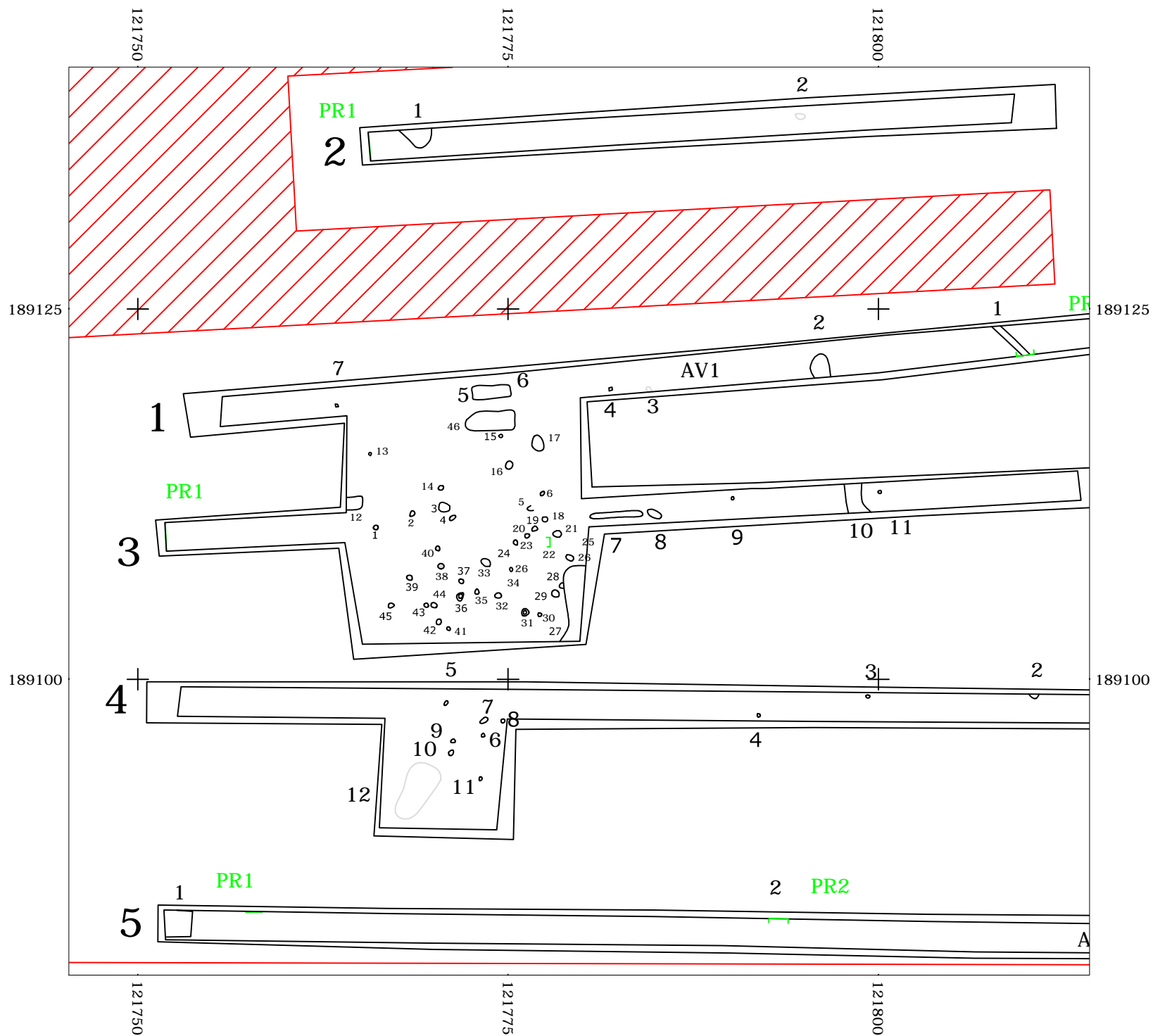
Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Structuur	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Onbepaalde datering	
Middeleeuwen/nieuwe tijd	
Metaaltijden (ijzertijd)	
Natuurlijk spoor	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Wichelen - Dreefstraat

Plan 3 Detail

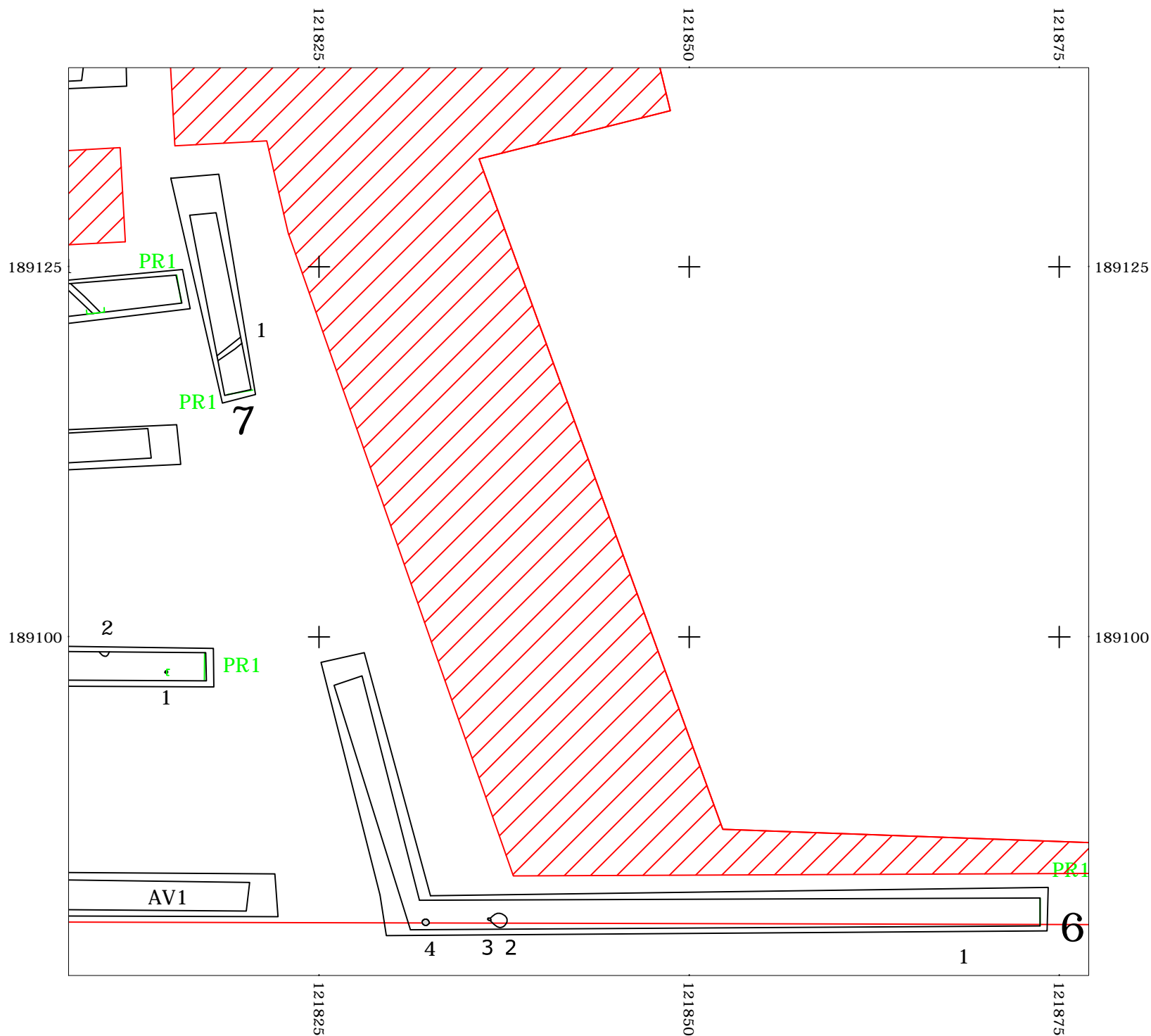
Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Structuur	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Onbepaalde datering	
Middeleeuwen/nieuwe tijd	
Metaaltijden (ijzertijd)	
Natuurlijk spoor	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Wichelen - Dreefstraat

Plan 4 Detail

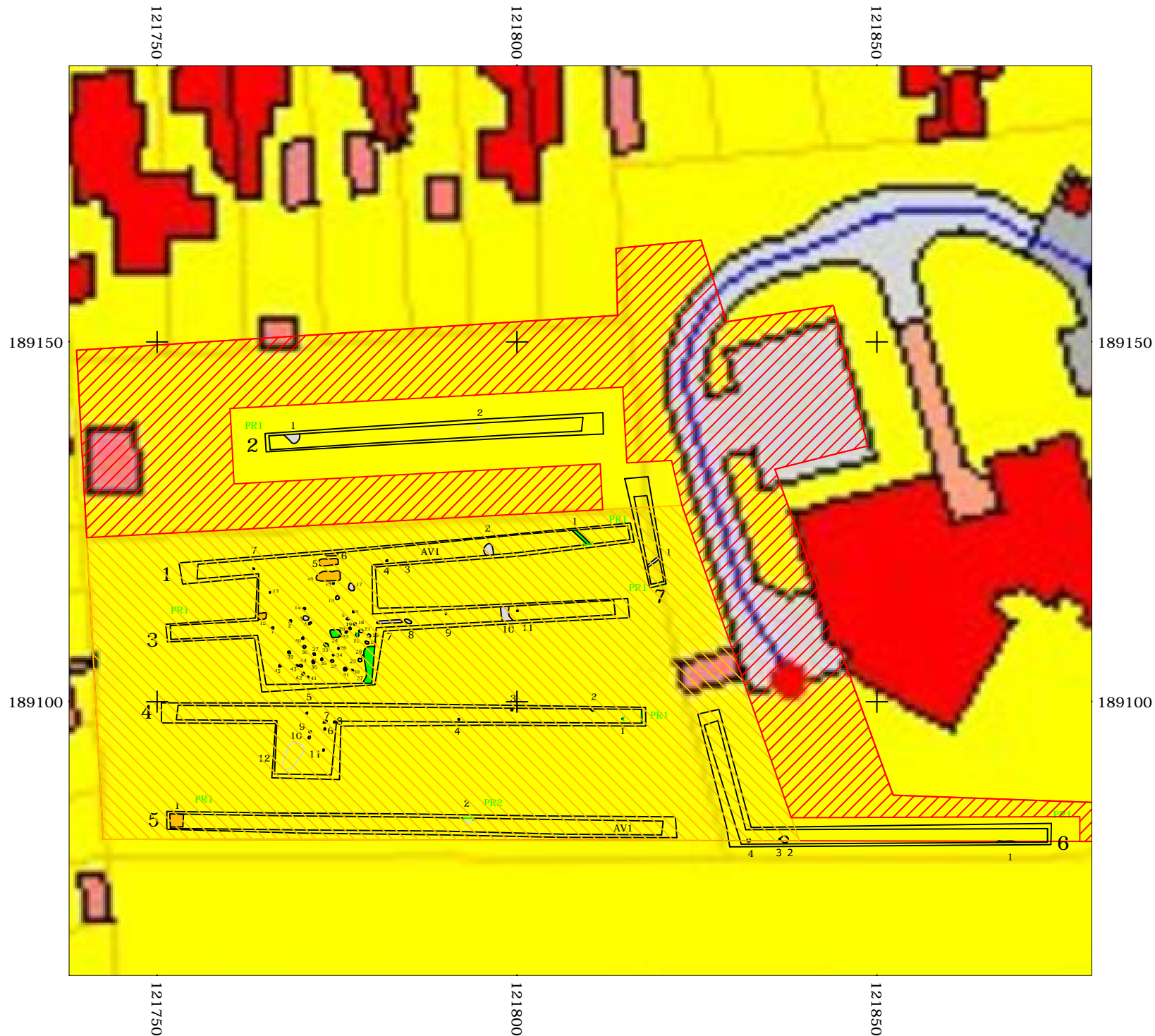
Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Structuur	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Onbepaalde datering	
Middeleeuwen/nieuwe tijd	
Metaaltijden (ijzertijd)	
Natuurlijk spoor	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Wichelen - Dreefstraat

Plan 5 Advies

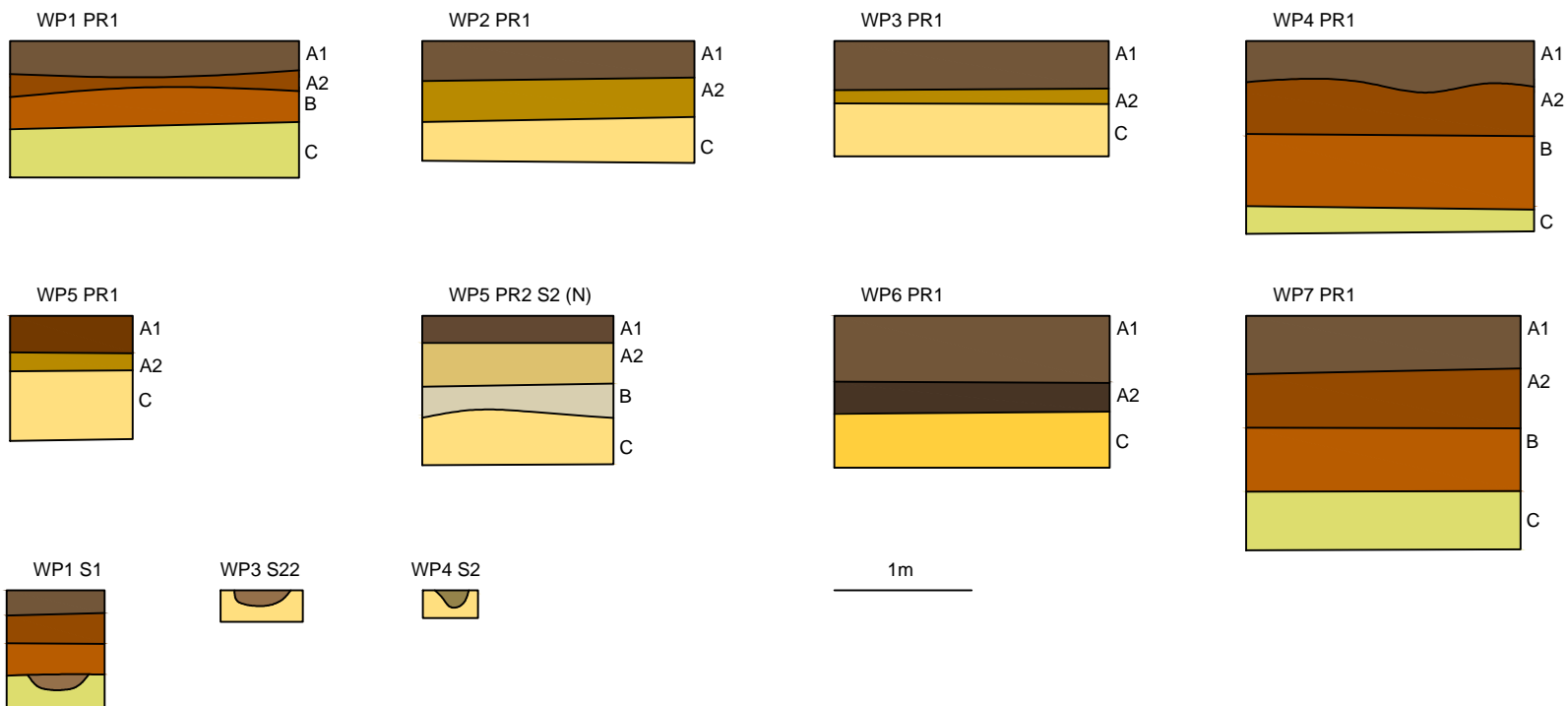
Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Structuur	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Onbepaalde datering	
Middeleeuwen/nieuwe tijd	
Metaaltijden (ijzertijd)	
Natuurlijk spoor	
Advies	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek

Wichelen - Dreefstraat

Formaat: A4

ID: Profiel- en coupetekeningen